

Remissvar från Naturskyddsföreningen i Kalmar län på slutbetänkandet

Utredningen SOU 2025:93 ”En robust skogspolitik för aktivt skogsbruk”

Sammanfattande synpunkter från Naturskyddsföreningen i Kalmar län (nedan benämnd Naturskyddsföreningen)

I direktiven till utredningen står att de jämställda skogspolitiska målen – miljömålet och produktionsmålet – ska ligga fast.

Men hela den omfattande utredningen är sedan fokuserad på att maximera produktionsmålet så mycket det går och samtidigt minimera miljömålet i motsvarande grad.

Utredningen värnar om den princip som fastslogs i 1993 års skogspolitik och som utredaren kallar för ”den svenska modellen av skogspolitik”, innebärande att skogsägaren får hög frihet under ansvar och att statens styrning har begränsats. Istället skulle skogsägaren få hjälp med kunskapsstöd.

Utredaren vill bygga vidare på denna modell och förenkla och avveckla regler så att det blir ännu enklare för skogsägaren/skogsaktören att bruka skogen. Tyvärr har forskning och kunskapsstöd tidigare varit fokuserat på hur man ska kunna få ut så mycket virkesproduktion som möjligt och väldigt lite på vilka miljöhänsyn som krävs eller hur viktig skogen är ur ett klimatperspektiv. Detta visar sig också i det ointresse som finns för att ta hänsyn till den biologiska mångfalden och de negativa konsekvenser omfattande kalavverkningar får för ekosystemet.

Men utredaren ser inte detta problem utan vill ta bort alla hinder som är möjligt att göra, så att skogsägaren fritt kan avgöra hur skogen ska brukas. Exempel på detta är att myndigheter ska vara mer stödjande och utöva mindre tillsyn, att det ska försvåras för utomstående att granska och uppmärksamma naturvärden i skogsområden som skogsägare vill avverka och att miljöbalken ska delvis ges annan inriktning (se delbetänkandet SOU 2024:91).

Utredaren menar också att ”Sverige ska inta en tydlig hållning i EU-sammanhang och värna den svenska linjen”

Sammanfattningsvis innebär en förändrad skogspolitik efter utredningens förslag att skogsnäringen kommer att mer eller mindre helt efter eget gottfinnande kunna bruka skogen utan att behöva ta hänsyn till negativa konsekvenser för klimat, miljö, biologisk mångfald eller ekosystem och med minsta möjliga hänsyn till beslutade regelsystem på EU-nivå.

Den direkta konsekvensen av ett fortsatt skogsbruk med omfattande kalhyggesteknik, innebär enligt SLU, att av mer än 2000 arter av växter, insekter och djur som hotas av utrotning, är kring hälften av dessa sådana som i princip enbart finns i (oftast äldre) skogar. Av dessa bedöms minst 400 vara direkt hotade på grund av trakthyggesbruket. Ett tiotal arter betraktas, enligt SLU, som en effekt av dagens skogsbruk dessutom redan vara nationellt utdöda.

Långsiktigt kommer ett genomförande av utredningens förslag dessutom både bidra negativt till insatser mot klimatförändringen och ge staten och därmed skattebetalarna stora kostnader när negativa miljö- och klimatkonsekvenser ska hanteras.

När skogen inte längre, på grund av omfattande avverkning, kan lagra den mängd koldioxid som beräknats och Sverige därmed missar ställda EU-krav, kommer det att innebära andra krav på minskat koldioxidutsläpp och extra kostnader. Dessutom lär Sveriges rykte som ansvarstagande skogsnation bli rejält solkat.

Nedan särskilda punktvisa synpunkter:

Kap 4.3

Utredaren vill försöka ge massavverkning en högre form av klimatnytta genom att ge Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket i uppdrag att årligen redovisa den utsläppsminskning på alla plan som ”representeras av den skogsråvara som levereras av svensk skogsmark”.

Naturskyddsföreningen menar att skogen består av mer än bara träd (exempelvis mossor och markens svampmycel som tar upp koldioxid och stora mängder kol) och ska man jämföra den klimatnytta som med dagens skogsbruk avverkad skog ger mot att lämna skogen intakt så länge det går och bara selektivt avverka skog som förädlas till trävaror (ca 25 % av idag avverkad skog), är det ingen tvekan om att dagens kalavverkningsmetoder ger avsevärt sämre klimatnytta. Till det kommer den oerhört negativa påverkan på biologisk mångfald som kalhyggen har.

Kap 5.3.3

Utredaren menar att en förteckning ska upprättas över de fågelarter, vars populationer inte befinner sig på en tillfredsställande nivå, samt vilka livsmiljöer som då behöver skyddas. Utredaren vill också att artskyddsförordningen ändras avseende vad som utgör en förbjuden störning. Det är uppenbart att utredningens förslag syftar till att mindre hänsyn ska behöva tas till störningar i skogsavverkningen när man inte ska behöva ta hänsyn till en hotad fågelart, om den befinner sig i ”fel” område. Vi menar att en hotad fågelart är hotad oavsett i vilken biotop den befinner sig i.

Utredaren menar att bedömningen om en fågelart inte befinner sig på en tillfredsställande nivå ska ”ta hänsyn till ekonomiska krav och rekreationsbehov, såväl som ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov.” I vilket tidsperspektiv ska dessa påståenden ses? Kortsiktiga företagskostnader står sig slätt mot långsiktiga nationella effekter av negativ fågelpåverkan. En allmänt minskande fågelpopulation har till exempel stor betydelse för omfattningen av skadeinsekter, som åsamkar mänskligheten stora ekonomiska kostnader. Tas samspelet i hela ekosystemet på allvar, borde ingen avverkning få ske om någon lokal fågelpopulation hotas. Det duger alltså inte att konstatera att en art kan lokalt elimineras, för att det finns gott om individer på annat håll.

Det borde således också vara självklart att avverkning av skog inte sker under fåglarnas häckningsperioder; särskilt inte om det finns hotade arter i området. Någon ändring i artskyddsförordningen krävs inte för detta.

Naturskyddsföreningen är positiv till att ha ett register över hotade fågelpopulationer och hotade livsmiljöer. Men detta register behöver årligen uppdateras, då risken annars är stor att någon fågelart hastigt minskar utan att detta noteras. Dessutom behöver ansvarig myndighet – rimligen Skogsstyrelsen - kunna kontrollera det område som ska avverkas, för att säkerställa att ingen hotad fågelart finns där.

Påståendet att denna insats inte kräver ytterligare ekonomiska resurser stämmer inte. Skogsstyrelsen har redan idag så få resurser att man inte kan utöva någon form av tillsyn på plats när en avverkningsanmälan sker.

Vi är positivt inställda till att skogsmark, som av fågelskyddsskäl inte får brukas, omvandlas till skogsmarksskyddsområde under en längre period och att skogsägaren i dessa fall får en ersättning av staten.

Kap 5.4.3

Naturskyddsföreningens uppfattning är att förslaget om att ”beslut om att naturreservat eller biotopskyddsområde ska kunna upphävas”, endast ska kunna ske om det föreligger **synnerliga** skäl. En skogsbrand eller behov av avverkning av äldre skog till visst ändamål, kan aldrig vara ett sådant skäl. Ej heller om exempelvis viss utrotningshotad insektsart, som varit ett av huvudskälen till att naturreservatet bildats, inte längre ses. Den kan komma åter eftersom biotopen finns kvar, vilket det finns exempel på har skett! Dessutom kan reservatet ha andra väsentliga värden.

Kap 5.5 Inför skogsmarksskyddsområden i fjällnära skog

Ang. lösningsförslag p 5.5.3

Naturskyddsföreningen är positiv till det lösningsförslag som presenteras om omvandling av skog, då avverkning nekas, till skogsmarksskyddsområde med ekonomisk kompensation.

P 7.4 Lösningsförslag behov ökad rådgivning

Naturskyddsföreningen är positiv till att Skogsstyrelsen föreslår bygga upp en rådgivnings- och informationstjänst. Det visar sig ofta att mindre skogsägare har betydligt sämre insikt i vilka naturvärden deras skog har, än vad som ofta förs fram. Detta är dessutom viktigt vid köp av skog, då det många gånger har skett att person som har köpt en fastighet och sedan vill avverka skog på denna fastighet, inte har en aning om dess övriga naturvärden. Jämför med vad som gäller om en person ska köpa ett hus. Ingen köper idag ett hus utan att ha klart för sig i vilken kondition det befinner sig. Det torde vara självklart att samma förhållande borde gälla om någon planerar köpa en skogsfastighet. Detta förutsätter naturligtvis att Skogsstyrelsen ges de resurser som krävs för att en inventering av berörda skogars naturvärden ska kunna ske. Ett alternativ kan vara att de större skogsbolagen själva måste bekosta en inventering, som avsynas av Skogsstyrelsen, innan avverkning får ske.

Samtidigt avvisar Naturskyddsföreningen förslaget om att Skogsstyrelsen inte ska behöva kräva samråd eller utöva tillsyn vid avverkningsanmälningar (som alltid ska göras). Likaså menar vi att

underrättelseplikt ska fortsatt gälla ärenden som stubbskörd, maskinell gödsling, maskinell askåterföring samt gällande planerade uttag av grenar och toppar enligt 14 § skogsvårdslagen.

Medan mindre skogsägare ofta kan behöva stöd och råd gällande skötsel av sin skogsfastighet, är det samtidigt viktigt att ha kontroll över de storskogsbolagen som tyvärr ibland, trots både kunskap och vetenskap, undviker att ta lagstadgad miljöhänsyn.

Kap 8 Ökad skogsproduktion

Naturskyddsföreningen i Kalmar Län menar att denna del av utredningsuppdraget är baserad på det felaktiga antagandet att skogen är en oändlig resurs. Det att det är dessutom oerhört allvarligt att ensidigt föreslå att utgångspunkt för skogens nytta är hur mycket man kan höja skogens virkesproduktion.

P 8.1.3 Lösningförslag.

Naturskyddsföreningen i Kalmar Län tycker det är bra om Skogsstyrelsens ansvar och uppdrag tydliggörs när det gäller målsättningar, uppföljningar och framtagande av indikatorer för att kunna följa upp hur skogen sköts. Däremot vänder vi oss emot det ensidiga fokuset på skogsproduktion. Vi vill hellre benämna det för uppföljning av skogsbruksnytta. Detta för att betona en uppföljning av det jämställda förhållande som ska finnas mellan skogsbruket i form av produktion och miljömålet samt skogens klimatnytta.

Vi menar att synen på skogen som en oändlig resurs som vi kan leva på, måste ändras till ett samspel med naturen på skogens villkor. Således är skogens produktion beroende av alla de faktorer som berör skogen, där förutsättningen för vilken avverkning som är möjlig är beroende på hur naturen i övrigt mår och vilka insatser som krävs för att bevara den biologiska mångfalden och undvika hot mot de olika arternas existens.

Dagens skogsbruk möter många utmaningar och behöver utvecklas för att bli undvika monokulturer och utrotande av många olika arter. Likaså behöver skogsbestånden förändras för att bättre kunna motstå insektsangrepp och ändrade väderförhållanden med torka och stormar. Skogen kan inte längre bestå av bara tall- eller granplantager, utan behöver framför allt i södra Sverige, bli mer blandskogar med större inslag av lövträd. Lövträdsskogar har tidigare alltid varit förhärskande i södra Sverige och vi har ett särskilt ansvar för att bibehålla denna naturtyp som härbärgerar mer än 1000 olika utrotningshotade arter.

Trakthyggesbruk kommer att behöva minska och hyggesfritt skogsbruk öka. Under lång tid har för mycket skog avverkats. Det finns snart ingen äldre skog kvar. Till detta kommer beslut i EU om att mer skog ska bevaras. Sammantaget innebär detta att det är alla dessa faktorer som kommer att avgöra hur mycket skog som årligen kan avverkas.

Samtidigt behöver man ta större hänsyn till skogens viktiga roll när det gäller att infånga koldioxid och fungera som kolsänka, och forskarsamhället bli nu alltmer överens om att detta inte kan ske genom kalhuggning och den ökade avverkningen av allt yngre skogsbestånd som nu sker.

Då går det inte att först sätta ett produktionsmål baserat på att avverkningen ska öka och sedan beskriva hur det ska kunna ske. Dessutom krävs flera andra indikatorer än de som utredningen föreslår för att få en helhetsbild av skogens alla värden.

Kap 8.3 Främmande trädarter

P 8.3.3

Naturskyddsföreningen ställer sig i stort bakom det ”lösningsförslag” som presenteras här.

Men vi anser att 9 § i skogsvårdslagstiftningen, där det står att ”Endast i undantagsfall får främmande trädarter användas som skogsodlingsmaterial”, kvarstår.

Skälet till detta är att vi oftast inte vet, vilka negativa effekter som användningen av främmande trädarter kan medföra. Det är således viktigt att bevaka och följa upp effekterna av införande av främmande arter och genotyper så att dessa inte kan hota skogens biologiska mångfald.

Detta gäller inte minst contortatall, som skapar en väldigt speciell och risig skog med stor påverkan på och utarmning av markvegetationen och stora svårigheter för rennärningen i norra Sverige.

Kap 8.6 Gödsling

Vi ställer oss mycket tveksamma till att generellt uppmana till gödsling av skogen. Detta på grund av de nackdelar detta medför, som t ex övergödning av vattendrag och minskad biologisk mångfald. Framför allt mossor och lavar påverkas negativt. Det kan också ge negativa effekter på skogens tillväxt och kolinlagning. Träden utvecklar ett ytligare rotsystem vilket medför att dessa lättare dukar under när stormvindar härjar. Långsiktiga konsekvenser på olika markförhållande och miljöpåverkan är dåligt utforskade. Därför menar vi att krav på samråd med Skogsstyrelsen ska kvarstå och att det ska ske fortsatt uppföljning och utvärdering av de olika miljökonsekvenser detta medför.

En effekt av gödsling är att träden växer mycket snabbare, men det resulterar också i ett virke med sämre hållfasthet, som mer lämpar sig som massaved än som sågtimmer. Satsningen på volymproduktion istället för kvalitet, innebär brist på snickeri- och byggnadsvirke, vilket medför att sågtimmer måste importeras. Så mycket som närmre 50 % av svensk skogsavverkning blir numera massaved, som blir kortlivade produkter och inte bidrar till att binda koldioxid.

Syftet med snabbare tillväxt efter gödsling är att skogen ska kunna avverkas tidigare. Det innebär att mängden död ved – särskilt av grövre slag - minskar, vilket alltså påverkar många rödlistade arter negativt.

Kap 8.10 Lägsta ålder för föryngringsavverkning

P 8.10.3 Lösningsförslag

Naturskyddsföreningen är stark motståndare till att ytterligare sänka åldern för när föryngringsavverkning ska kunna ske.

Bara ca 10 % av all skog är äldre skog, dvs där träden är 120 år eller äldre. Det finns över 1500 olika arter i landet som är direkt beroende av äldre skog med stort inslag av död ved. Gamla oavverkade naturskogar har minskat snabbt de senaste decennierna. Så kallad urskog finns i princip inte längre. Mer yngre skog måste få utvecklas längre tid för att på sikt kunna bli äldre

skog. Detta är oerhört viktigt för att vi ska kunna bevara den biologiska mångfalden. Äldre skog fortsätter dessutom hela sin livstid att lagra koldioxid.

Det är belagt att det dröjer väldigt länge (minst 65 - 85 år) efter att ett skogsområde kalhuggits och ny skog planterats, innan antal vedlevande insekter närmar sig ursprungsantalet. Samtidigt förutsätter detta att mängden död ved blir i paritet med den mängd som finns i orörd skog. Likaså påverkas många andra arter, som t ex mossor och svampar, som är beroende av äldre skog och död ved, väldigt negativt.

Dessutom skulle skogsindustrin på sikt tjäna på att låta skogen bli äldre, så att vi skulle bli självförsörjande på kvalitetstimmer. Det är ett underbetyg till den svenska skogsnäringen, när skogen har så låg kvalitet att kring 50 % endast duger till pappersmassa och sågtimmer måste importeras.

Samtidigt är vi för att en lägsta ålder också ska gälla för främmande trädarter. Vi rekommenderar också nogsam uppföljning av effekterna av införande av genförändrade arter.

11. Ett tydligare Sverige i EU

Utredningen lägger över 100 sidor på att beskriva hur svenska politiker och tjänstemän ska agera för att påverka EU-parlamentet till att acceptera den svenska formen av skogspolitik. Målet är att svensk skogspolitik inte ska behöva ta den hänsyn till bevarande av biologisk mångfald som EU kräver. Naturskyddsföreningen vänder sig starkt emot detta synsätt och att en förment "neutral" utredning så starkt tar "ena sidans parti" och ger råd om hur denna sidas argument ska vässas och föras fram. På sikt kommer detta att innebära minskad respekt för svensk skogspolitik.

11.2.2 Lösningförslag

Utredaren föreslår att Naturvårdsverket får en förtydligad instruktion om att överlämna rapportering som av olika anledningar är politiskt känsligt till regeringen. Naturvårdsverket ska "göra en bedömning av vilken rapportering som med hänsyn till omständigheterna ska göras av regeringen" och "om en rapportering berör Sveriges strategiska målsättningar inom ramen för EU-samarbetet."

Dessutom ska övriga relevanta myndigheter "tillse att rapporteringen inte ger upphov till onödigt betungande förpliktelser för Sverige jämfört med andra medlemsstater" (sid 870).

Det framgår här tydligt att utredaren vill säkerställa att ingen rapportering sker som inte stämmer med regeringens politik. Om regeringen godtar utredningen innebär det således att rapportering av negativa effekter av skogspolitiken för klimat, miljö och biologisk mångfald kommer att kontrolleras av regeringen och att EU får tillgång till begränsad redovisning.

11.2.3 Konsekvenser

Utredaren menar att detta ska säkerställa att "tolkning av regelverk enligt vilka rapportering sker, görs i linje med regeringens politiska prioriteringar."

Naturskyddsföreningen är mycket negativt kritisk till detta synsätt. Det är oerhört omoraliskt när en myndighet inte får rapportera in uppföljningar och vissa fakta utan att regeringen ska besluta om ”vilka fakta” som får rapporteras, särskilt som syftet är att man ska utestänga EU från viss insyn i skogspolitiken.

11.3.5 Lösningförslag

Här föreslår utredningen att ”implementering (av EU-lagstiftning) som går utöver de skyldigheter som följer av EU-lagstiftningen bör undvikas och alltid motiveras”.

Utredaren ser inte det mål med skogspolitiken som ska vara att bevara och värna om den biologiska mångfalden, utan menar att det gäller att slippa undan så gott det går.

12. Tydligare miljö kvalitetsmål

12.7 Förslag

Samtliga förslag som framförs här i utredningen avvisas, då syftet enbart är att underlätta för skogsindustrin och skogsägarna att få möjlighet att avverka mer skog utan att behöva ta hänsyn till bevarandet av den biologiska mångfalden, klimatnyttan eller rekreationsmöjligheterna.

Däremot ställer vi oss positiva till uppmaningen att evidensbaserade arbetssätt ska genomsyra arbetet med Levande skogar.

13. Samlade konsekvenser

Utredaren menar att ”Skogspolitiken bör ses över i förhållande till hur bioekonomins roll kan stärkas, hur skogstillväxten kan öka, hur investeringsviljan kan främjas och hur regelverken kan bidra till långsiktighet.” (sid 1011)

Vad gäller konsekvenser för miljö och klimat, syftar utredningen ”till att säkerställa god miljöhänsyn och samtidigt skapa bättre förutsättningar för ett hållbart och lönsamt skogsbruk.” (sid1018)

Det är tyvärr tydligt att ett lönsamt skogsbruk prioriteras i förhållande till riskerna för negativ miljö- och klimatpåverkan’ och således INTE följer grundtanken i utredningsuppdraget om att ”de skogspolitiska målen – miljömålet och produktionsmålet – ska vara jämställda.

Kalmar, 6 dec 2025

För Naturskyddsföreningen i Kalmar län

Jan Herrmann

Jan Herrmann

Ordförande

